

**РЕФОРМУВАННЯ НАУКИ ТА ІНШИХ ДЕРЖАВНИХ
ІНСТИТУЦІЙ ДЛЯ ОПАНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ
ЯКІСНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ
(НА ПРИКЛАДІ ПРОБЛЕМИ ВАКЦИНАЦІЇ)**

Корнійчук Олександр Петрович

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу демографічного
моделювання та прогнозування,*

*Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України*

Мех Олег Андрійович

*доктор економічних наук, професор, заступник директора,
Державна установа «Інститут досліджень науково-технічного
потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»*

Пандемія Ковід-19 виникла як глобальна подія. Агресія РФ проти України з лютого 2014 р. та широкомасштабний наступ 24.02.2022 р. також переріс із регіональної у глобальну подію. У зв'язку з цим подолання пандемії та припинення війни шляхом відновлення суверенітету і територіальної цілісності України, виведення окупаційних військ і виплата репарацій можливі на базі дієвої міжнародної співпраці. Інструментами вирішення завдань щодо пандемії мають стати ВООЗ, ООН, Червоний Хрест. Щодо нейтралізації окупаційних дій РФ, то для захисту норм міжнародного права необхідне використання таких глобальних систем безпеки як НАТО, ЄС та трансформація ООН.

Пандемія Ковід-19 стала одним із наймасштабніших струсів у XX–XXI столітті, поруч з політичним 11.09.2001 р., фінансовим 2008 р., та військовим – війна РФ проти України з 2014 р. та широкомасштабним наступом 24.02.2022 р. Вперше в історії людства неготовність до пандемії призвела до зупинки соціального і економічного життя [1, с. 10]. Країни світу, включаючи Україну, вступили в нову, пост-пандемійну еру, яка підтвердила взаємну впливовість світу, вірогідність нових спалахів, і врахування того, що в кожній країні потрібно спочатку самотужки вирішити першочергові завдання для подолання пандемії.

В умовах розгортання пандемії Ковід-19 швидкого поширення в світі набрала тенденція надання пріоритетності інтересів національного рівня над міжнародним. Як наслідок вакцинальний ізоляціонізм розпорошив зусилля США, ЄС, Великої Британії та Китаю у розробці вакцин [2]. Певним чином це пояснюється тиском геополітичних чинників, глобальною конкуренцією на фоні проявів войовничого тоталітаризму.

Успішне подолання пандемії потребує як для населення, так і для органів влади, насамперед у системі охорони здоров'я, функціональної моделі діяльності, яка має неперестанно враховувати історичні уроки протидії посиленню епідемій, насамперед свинячого і пташиного грипу з використанням сучасної E-Health [1, с. 52].

При оцінці простору проживання людини важливо враховувати окремі концептуальні підходи, які вказують, що «наші тіла належать нам, але ми самі є частиною більшого організму, що складається з багатьох тіл; таким чином, особа є, з одного боку, незалежною, а з іншого – залежною» [3, с. 146].

Важливим є трактування того, що процедура щеплення є точкою зіткнення природного тіла людини із політичним. З точки зору здатності та важливості забезпечувати колективний імунітет, можна припустити, що політичне тіло – це організм та імунна система, яка його захищає. Інтереси політичного і природного тіла гармонійні. Це підтверджено моделлю «стадного імунітету», яка свідчить, що вакцинація корисна як особі так і громаді [3, с. 146].

Слід враховувати, що вакцинація просувається державою. Вакцини скеровують діяльність імунної системи. Небезпека у сприйнятті вакцинації полягає в тому, що існує широкий спектр маніпуляцій у різних сферах, у тому із числа представників сфери охорони здоров'я, як можуть впливати на її об'єктивне сприйняття [3, с. 147].

Судження про вакцинацію у термінах іншого предмету може увести в оману щодо розкриття її суті. У зв'язку з цим існує загроза дискредитації вакцинації застарілими і невідповідними життю метафорами [3, с. 148].

В імунології регулювання – це стратегія організму щоб не допустити собі ушкоджень. При дерегуляції захист функцій може буди навпіл корисним і шкідливим.

Починаючи з 1901 р. у США запроваджено регулювання виготовлення і тестування вакцин. Їх оцінюють незалежні експертні групи Інституту медицини. При цьому використовуються національні бази даних і звіти про побічні ефекти і медичні записи великих медичних установ.

Термін «імунна система» був запроваджений в 70-х рр. ХХ ст. Нині воно доповнено до існуючих концепцій – екологізму, альтернативної медицини. Після цього термін «система» став використовуватися у соціальних науках. Такий підхід дозволив сприймати організм людини, як складну систему, яка взаємодіє з іншими системами – громадою, навколишнім середовищем. В цих умовах актуальним є врахування вразливості вищезазначених систем та їх проблем [3, с. 157].

Здоровий спосіб життя передбачає відповідний стиль, що ґрунтується на широких урядових – центральної і місцевої влади – освітніх програмах у дитячих садочках, школах, вищих навчальних закладах щодо

дотримання вимог гігієни, обізнаності шляхів передачі інфекції та інших соціально небезпечних хвороб. Проблема СНІДу загострила актуальність цих завдань в зв'язку з його здатністю вимикати імунну систему цим вірусом. Це певним чином негативно вплинуло на сприйняття вакцинації. Зазначене пов'язано із здатністю останньої запускати імунну реакцію. Це спровокувало підозри про здатність щеплень «перезавантажувати» імунну систему дітей та можливість спричинити автоімунні захворювання [3, с. 158].

Зазначене породило в поведінці людей певний «тип ізоляціонізму» як захисту себе від контактів. Це певним чином хибні підходи з відмовою від вакцинації у випадку сильного імунітету. При цьому не враховується такий аспект, як можливості людини із сильним імунітетом, не хворіючи, бути переносником хвороби. Про цьому вірогідно набирає обертів тенденція «соціального дарвінізму» і поділу людей «за якістю». Під цим приховується бачення потреби у вакцинації осіб лише із низьким життєвим рівнем, «не засмічуючи» нею середній клас [3, с. 159].

При цьому рекламується підхід, що особи із належним імунітетом захищають осіб із низьким його рівнем, який унеможливує їх вакцинацію. Актуальним є формування інформаційною політикою в галузі охорони здоров'я у населення доброчесності, яка передбачає «що хвороби стосуються не тільки інших людей, а кожної людини». При цьому важливим є те, що, не порушуючи права і свободи громадян, органи охорони здоров'я мають сприяти підтриманню належного рівня медичної культури щодо взаємозв'язку тривалості життя і вірогідності виникнення тих чи інших захворювань.

Віра населення в малоймовірність у питаннях вакцинації, яка підкреслює страхи, суттєво шкодить здоров'ю населення. Це вказує на низький рівень підтримки органами охорони здоров'я рівня медіа культури, яка, вірогідно, перетворює у сенсацію ту чи іншу початкову медичну інформацію [3, с. 165].

Найбільш яскраво поширення неперевіраних чуток виявилось при вакцинації проти H1N1 з використанням швидкого поширення некоректної інформації, що відтіснила достовірну інформацію [3, с. 165].

Тобто, ми маємо справу із вірусним поширенням інформації, на яку є попит у населення, яке поширює страхи на основі неперевіраних відомостей. Дезінформація стосовно вакцинації стала нерідко домінуючою у соціальних мережах на фоні недовіри органів охорони здоров'я України. Слід враховувати, що для наукових досліджень характерною є здатність до відтворення їх результатів і, при потребі, виправлення помилок [3, с. 167]. Найбільш небезпечною є практика виривання частини речень із тексту для підсилення ідей, які не узгоджуються із комплексом знань [3, с. 167]. Для науковців-дослідників у сфері охорони здоров'я актуальною є адаптивна здатність працювати в

умовах невизначеності. Необхідна здатність для дослідників – «проживати актуальні питання» для підвищення рівня медичної культури населення на основі перевірених наукових припущень [3, с. 170].

Ефективність будь-якого наукового дослідження, як і експертна наукова оцінка будь-якої соціальної проблеми, повною мірою залежать від рівня компетентності вченого, його навичок, вміння дотримуватись високих етичних норм, від валідності інструментарію, вміння вибирати результативні та адекватні методи дослідження, якісні дані та інформацію. Тому, для дослідження складних суспільно-економічних та інших тем, необхідні групи різнопланових (з різних наукових сфер) науковців, спроможних збагнути масштабний об'єм теми та якісно, уникаючи крайнощів, розглянути її в існуючих площинах та з дотриманням наукового методу, представити об'єктивні, неупереджені наукові висновки. Такі висновки категорично не можуть робитись в угоду будь-якої суспільно заангажованої версії чи групи, або, що ще гірше на вимоги політико-бюрократичної системи. Наука має протистояти як будь-якому тиску системи, так і тиску наростаючих обсягів дезінформації від нової інформаційної ери та залишатись вірною вимозі «Nullius in verba».

Для підвищення якості досліджень складних тем необхідне кардинальне реформування науки і оцінки для отримання нових механізмів швидкого руху якісної інформації, яка забезпечує належну доступність до неї.

Список використаних джерел:

1. Закарія Ф. Десять уроків для світу після пандемії / пер. з англ. Анна Марковська та Орина Ємельянова. Київ : Наш Формат, 2021. – 264 с.
2. Mastering advanced tech protects national security By Mu Lu Source: Global Times. URL: <https://defence.pk/pdf/threads/mastering-advanced-tech-protects-national-security.657537/>
3. Бісс Еула. Імунітет. Правда і міфи про щеплення / пер. з англ. Андрій Калинюк. Київ : Наш Формат, 2020. 200 с.